

۲۰۴۵۱

مسئولیت کیفری گروه‌های تروریستی

و علل حمایت از آن

(میان رشته ای حقوق سیاسی «جزای سیاسی»)

تألیف:

دکتر سید محمد رضا موسوی فرد

عضو هیئت علمی دانشگاه و پژوهشگر

(دکترای تخصصی حقوق جزا و جرم‌شناسی سیاسی و روابط بین‌الملل)

مجمع علمی و فرهنگی مجد

سرشناسه	موسوی فرد، سیدمحمدرضا،
عنوان و نام پدیدآور	مسئولیت کیفری گروههای تروریستی و علل حمایت از آن (میان رشته‌ای حقوق سیاسی «جزای سیاسی»)/ تألیف سیدمحمدرضا موسوی فرد.
مشخصات نشر	تهران: مجد، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	۲۶۶ ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۹۹۰-۷
وضعیت فهرست نویسی	فیا
موضوع	تروریسم (حقوق بین‌الملل)
موضوع	Terrorism (International law)
موضوع	مسئولیت جزائی (حقوق بین‌الملل)
موضوع	Criminal liability (International law)
موضوع	مسئولیت دولت (حقوق بین‌الملل)
موضوع	Government liability (International
موضوع	موضوع : تروریسم -- جنبه‌های حقوقی موضوع : Terrorism -- *Legal aspects موضوع : تروریسم -- جنبه‌های سیاسی موضوع : Terrorism -- Political aspects موضوع : تروریسم -- قوانین و مقررات موضوع : Terrorism -- Law and legislation موضوع : قربانیان تروریسم -- وضع حقوقی و قوانین موضوع : Victims of terrorism -- Legal status, laws, etc

رده بندی کنگره : ۳۹۷ / م۹۴ / ۷۷۳۰ kz

رده بندی دیویی : ۳۴۵

شماره کتابشناسی ملی : ۵۴۱۰۰۸

هرگونه تکثیر کامل یا قسمتی، بر کتاب بدون اجازه پدیدآورنده، یا ناشر خلاف قانون، شرع و اخلاق است.
موارد ثبت را به دفتر مرکزی مجده گزارش فرمایید.

مسئولیت کیفری گروههای تروریستی و علل حمایت از آن

(میان رشته ای حقوق سیاسی «جزای سیاسی»)

تألیف: دکتر سیدمحمدرضا موسوی فرد

دکترای تخصصی حقوق جزا و علوم سیاسی - روانشناسی بین‌الملل

انتشارات مجد

چاپ اول : ۱۳۹۷ قیمت: ۳۲۰۰۰ تومان

تعداد نسخه : ۱۰۰

حق چاپ محفوظ و منحصر «مجد» است.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۹۹۰-۷

ISBN: 978-600-193-990-7

دفتر مرکزی مجد:

تهران، میدان انقلاب، تقاطع خیابان منیری جاوید و شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۷

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۴۱۲۰۷۸ - ۶۶۹۶۳۳۸۶

فروشگاه مرکزی: تقاطع خیابان منیری جاوید و شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۹

تلفن: ۶۶۴۰۹۴۲۲ - ۶۶۴۸۶۸۷۴

www.majdlaw.com

E-mail: info@majdlaw.com

کانال رسمی انتشارات مجد در تلگرام: @majdlaw

فهرست مطالب

۹.....	درآمدی نظری بر حقوق سیاسی
۱۳.....	بیشگفتار
۱۷.....	فصل اول: کلیات بحث
۱۷.....	مبحث اول: کلیات
۱۷.....	گفتار اول: شرح بحث
۲۰.....	گفتار دوم: چیستی مفهوم مسئولیت کیفری
۲۵.....	گفتار سوم: ماهیت سیاسی و حقوقی تروریسم
۲۹.....	گفتار چهارم: شرایط اقدامات تروریستی
۳۱.....	مبحث دوم: جرائم سازمان یافته و احراز مسئولیت کیفری تئوریک
۳۱.....	گفتار اول: جرائم تروریستی به مثابه جرائم سازمان یافته
۳۳.....	گفتار دوم: مبانی حقوقی
۵۳.....	فصل دوم: احراز مسئولیت کیفری از منظر فقه جزای اسلامی
۵۳.....	مبحث اول: شرایط احراز فقهی مسئولیت کیفری
۵۳.....	گفتار اول: کلیات مسئولیت کیفری در اسلام
۶۱.....	گفتار دوم: اصول حاکم بر مسئولیت کیفری در اسلام
۶۷.....	مبحث دوم: دیگر مبانی در فقه اسلامی
۶۷.....	گفتار اول: تعدد جرائم و جنایت عامل تشدید مسئولیت کیفری در فقه اسلامی
۶۸.....	گفتار دوم: اصل تساوی در مجازات‌ها مبنای مسئولیت کیفری
۷۱.....	گفتار سوم: کلیت تعدد در جرائم و جنایات ارتكابی
۷۴.....	گفتار چهارم: فاعل معنوی در اقدامات تروریستی
	فصل سوم: احراز مسئولیت کیفری از حقوق بین‌الملل کیفری (تروریسم
۸۱.....	ایدئولوژیک)
	مبحث اول: احراز مسئولیت کیفری تروریسم ایدئولوژیک با تاکید برنوع تکفیریان از
۸۱.....	منظر حقوق بین‌المللی کیفری
۸۱.....	گفتار اول: کلیات اقدامات تروریستی « جرم انگاری تا احراز مسئولیت کیفری »
۸۵.....	گفتار دوم: احراز مسئولیت کیفری اقدامات تروریستی ذیل جنایت علیه بشریت
	گفتار سوم: احراز مسئولیت کیفری اقدامات تروریستی ایدئولوژیک با تاکید بر گروه
۹۳.....	های تکفیری ذیل عنوان جنایات جنگی

گفتار چهارم: ظرفیت احراز مسئولیت کیفری اقدامات تروریستی در قالب مفهوم اقدامات مجرمانه مشترک	۱۰۹
گفتار پنجم: تعمیم مسئولیت کیفری به بازیگران غیر دولتی نظام بین الملل	۱۱۶
مبحث دوم: نحوه احراز مسئولیت کیفری اشخاص حقیقی و حقوقی؛ حامی تروریسم	
با تأکید بر قواعد و دکترین‌های حقوق کیفری بین‌المللی	۱۱۹
گفتار اول: مسئولیت کیفری حامیان تروریسم	۱۱۹
گفتار دوم: احراز مسئولیت کیفری اشخاص حقیقی رهبران سیاسی و معنوی	۱۲۰
گفتار سوم: جنایات بین‌المللی از منظر دکترین مسئولیت کیفری بین‌المللی دولت	۱۲۷
گفتار چهارم: دول حامی تروریسم و جامعه بین‌المللی (حاکمیت به مثابه مسئولیت)	۱۳۶
گفتار پنجم: نقض مسئولیت حمایت مقدمه بر شناسایی مسئولیت کیفری دولت‌ها	۱۴۴
گفتار ششم: (دکترین عدالت انتقالی) گام واپسین در جهت شناخت مسئولیت کیفری رهبران سیاسی	۱۵۰

فصل چهارم: حقوق قربانیان اقدامات تروریستی از منظر رهیافت‌های قوانین

بین‌المللی	۱۵۷
مبحث اول: تعریف قربانیان اقدامات تروریستی و انواع آن	۱۵۷
گفتار اول: تعریف قربانیان تروریسم	۱۵۷
گفتار دوم: انواع قربانیان جرائم تروریستی	۱۶۰
مبحث دوم: آموزه‌های نظری و قربانیان تروریسم	۱۶۵
گفتار اول: رویکردهای بین‌المللی و ملی بر عدالت تعزیم نسبت به قربانیان	۱۶۵
گفتار دوم: حمایت از قربانیان اقدامات تروریستی	۱۶۹
مبحث سوم: حمایت از قربانیان اقدامات تروریستی در سازمان‌های بین‌المللی بین‌الدولی و غیردولتی (مطالعات موردی)	۱۷۷
گفتار اول: وضعیت قربانیان اقدامات تروریستی سازمان‌های بین‌المللی بین‌الدولی	۱۷۷
گفتار دوم: حمایت از قربانیان اقدامات تروریستی در سازمان‌های بین‌المللی غیردولتی؛ با تأکید بر اقدامات (کمیته بین‌المللی صلیب سرخ)	۱۸۱

فصل پنجم: رویکردهای سیاسی حمایت‌های مادی و معنوی با تأکید بر

تروریسم ایدئولوژیک	۱۸۹
مبحث اول: توجهات نظری حمایت سیاسی	۱۸۹
گفتار اول: بستر نظری بسیج سیاسی کشورها برای حمایت از تروریسم	۱۸۹
گفتار دوم: تروریسم ایدئولوژیک روش نوین قدرت‌ها در مقابله با سیاسی (ضدسیستمی)	۱۹۳
گفتار سوم: نوآوری‌های ساختارگرایی در خاورمیانه	۱۹۶

۱۹۸.....	مبحث دوم: تروریسم ایدئولوژیک از نوع تکفیری
گفتار اول: مباشران جرائم و اقدامات تروریستی گروه‌های به اصطلاح جهادی	
۱۹۸.....	تکفیری
گفتار دوم: مفتیان وهابیت سلفی در نقش معاونت یا فاعل معنوی در جرائم و	
۲۰۳.....	اقدامات تروریستی
۲۱۰.....	مبحث سوم: حمایت‌های سیاسی دولتی از تکفیریان در نقض قواعد بین‌المللی
۲۱۰.....	گفتار اول: کلیات حمایت‌های سیاسی از تکفیریان در نقض قواعد بین‌المللی
گفتار دوم: کلیات حمایت سیاسی گروه‌های تکفیری و دول حامی در شبکه نامرئی	
۲۱۱.....	جرائم سازمان‌یافته
۲۱۷.....	پیوست‌ها و ضمایم
۲۳۶.....	فهرست منابع و مآخذ
۲۶۳.....	آثار تألیفی چاپ شده به‌دورنده
۲۶۶.....	آثار در دست تألیف و انتشار نشده به‌دورنده

درآمدی نظری بر حقوق سیاسی

با نگاهی نقادانه و عیناً تطبیقی اگر به حوزه حقوق در تمامی گرایش‌ها آن و علوم سیاسی را با ربط بین‌الملل بنگریم اشتراکات بسیاری می‌بینیم و با توجه این اشتراکات از لحاظ نظری و کاربردی در این دو رشته گهگاه به یک نقطه بزرگ مجهول و مبهم می‌رسیم. آن هم این است چرا در سطح آکادمیک ما رشته یا گرایشی تخصصی تحت این عنوان نداریم و تابعه‌ای بدان توجه نشده است یا اگر بخواهیم از زاویه دیگری بدین قضیه نگرسته بشود چنین بر آن گفت علیرغم اشتراکات و مطالب پراکنده‌ای که به‌صورت اشتراکی دو رشته حقوق و علوم سیاسی باهم، چرا هیچ‌وقت تلاش و کوششی در جهت مدون سازی آن صورت نگرفته است.

اگر بخواهیم پاسخ قانع‌کننده‌ای برای این امر بیابیم به نظر نگارنده به یکی از مناقشات و جدل‌های نظری در حوزه حقوق و سیاست باید نگاهی بیندازیم. آن هم این است که در این رقابت آیا حقوق برتر است یا سیاست؟ کدامیک بر دیگری برتری لازم را دارد. اگر از دیدگاه تخصصی و آنچه وجود دارد، تصاویر و منظره‌ها به نظر سیاست برتری محسوسی نسبت به حقوق دارد. آن هم خیلی راحت. این اثبات است مثلاً در حوزه حقوق جزا به‌عنوان شاهد مثال افراد سیاسی به‌راحتی همانند افراد عادی در هیچ‌یک از جوامع نمی‌توانید محاکمه کنید و حتی بفرض اگر هم محاکمه شود در نگاه عدالت قضایی تحت فشارهای سیاسی و اینکه در فرضی اگر حداکثر مجازات قانونی را نیز بر نظر بگیرد دقیقاً در دنیای سیاست به سیاسی‌کاری محکوم می‌شود. در اکثر اوقات چنین است در کشورهای مختلف در هر حالتی دستگاه عدالت در هر برخوردی با سیاسیون چه از طرف موافقین سیاسی و چه از طرف مخالفین سیاسی محکوم می‌شود علت این امر را باید در تقارن یا تضاد با منافع حزبی و سیاسی گروه ذینفع جستجو کرد.

البته این رشته جدید که صرفاً در حد نظری پیشنهادشده است محدود به یک گرایش خاص در حوزه حقوق نمی‌شود؛ بلکه با تمامی رشته‌های حقوقی همانند حقوق جزا، حقوق خصوصی، حقوق عمومی، حقوق بین‌الملل عمومی و خصوصی، حقوق بشر و.... بستگی به حوزه تخصصی حقوقی ارتباط دارد. نتیجتاً می‌توان چنین گفت ارتباط علوم سیاسی و روابط

بین الملل (با حقوق) محدود به رشته خاصی از حقوق نمی‌شود بلکه هریک در حوزه خود به فراخور حوزه تخصصی با شدت و ضعف اشتراکات وجود دارد، که در اینجا به برخی از این اشتراکات که در حال حاضر وجود دارد اشاره می‌کنیم. به عنوان مثال در حوزه حقوق بشر می‌توان چنین گفت: حقوق بشر در نوع و ذات خود حقوقی است ولی عملاً در حوزه بین‌المللی به یک ابزار سیاسی در دست قدرت‌های بین‌المللی و تأثیرگذار بر سازمان‌های بین‌المللی قرار گرفته است حتی این ارتباط به حدی است اگر واقعاً در یک کشوری نقض فاحش حقوق بشر صورت گیرد بدان اعتراض شود سریع کشور مذکور آن را هجمه سیاسی دشمنان خود قلمداد می‌کند. هرچند عکس این قضیه نیز صادق است برخی مواقع عملاً نقض قواعد حقوق بشری اصلاً صورت نگرفته است ولی برای فشار سیاسی بر دولتی آن را محکوم به نقض حقوق بشر می‌کنند پس در این حوزه اشتراکات را می‌توان تا حدودی صددرصدی دانست.

در حوزه حقوق بین‌الملل بیشتر عمومی چون که دولت‌ها هستند و ضمانت اجرایی واقعی برابری برای نقض یا عایت حقوق بین‌الملل عمومی وجود ندارد مباحث سیاسی کاملاً بر آن سایه افکنده است. در حوزه دیگر به عنوان شاهد مثال در حقوق داخلی مثلاً در حقوق اساسی رابطه حقوق و سیاست به معنای نظام حاکم کاملاً برقرار است و می‌توان به جرات گفت رابطه آن‌ها عموم خصوصاً مطالب است در اینجا تحت عنوان حقوق عمومی مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد.

با این مقدمه تقریباً مفصل و تقریرات صورت گرفته می‌توان گفت: پراکندگی این دو رشته باید درجایی ساماندهی شود و یک نقطه اتصال شناسایی گیرد، نتیجتاً اگر برخی نابسامانی‌ها هم وجود دارد صرفاً از لحاظ نظری در وضع موجود بن بست رسیده‌ایم با تأسیس رشته حقوق سیاسی با گرایش‌ها متنوع همانند حقوق سیاسی و امثالهم می‌تواند برخی از این نابسامانی‌ها را پوشش دهد. در همین حوزه که آنگاه نگارنده چند وقتی است مطالعه و تحقیق نسبتاً گسترده‌ای را شروع کرده‌ام می‌توان چنین گفت: چرا باید در هزاره سوم که برخی آن را پایان تاریخ^۱ و به نوعی تمدن (آخرین مرحله گذار و

۱. در واقع، پایان جنگ سرد و شکست بلوک کمونیست، موجب شد که اغلب اندیشمندان غربی، مسئله پیروزی غرب و کاپیتالیسم را مطرح کنند. تر معروف پایان تاریخ فرانسویس فوکویاما، بیان‌کننده این مدعاست. فوکویاما در مقاله «پایان تاریخ» (۱۹۸۹ م) و متعاقباً کتاب **پایان تاریخ و آخرین انسان** (۱۹۹۲) م مدعی و در تلاش است که با توجه به تحولات کنونی جهان، تاریخ عامی بنویسد تا تمام بشریت را در برگیرد. در این دیدگاه، نظام لیبرال دموکراسی نقطه پایانی تئوری ایدئولوژیکی بشر و آخرین شکل دولت در تاریخ انسان تلقی می‌شود. نظریه «پایان تاریخ» می‌گوید که به سبب فقدان بدیل‌های معتبر پس از شکست کمونیسم، نظام لیبرال دموکراسی صورت نهایی و عام تاریخ بشر خواهد شد؛ یعنی اینکه نه تنها این صورت به همه جهان، بالضرورة گسترش خواهد

نهایت مدرنیته در تمامی ابعاد) می‌دانند هنوز در باب وحشی‌گری تروریسم موضوع کتاب حاضر هنوز به یک تعریف جامع و کامل نرسیده‌ایم. اینجاست که اگر بدون قضاوت و پیش‌داوری در مورد کشور خاصی صرفاً علل سیاسی حمایت برخی کشورها را در جهت استفاده ابزاری از تروریسم با شناخت اجمالی از هر دو حوزه تخصصی مورد بحث، پیش‌بکشیم و معیارهای مشخص نظری را بیان کنیم که در قالب تطبیقی (حقوق سیاسی) بحث کنیم عملاً هم باعث افزایش تحلیل و بینش سیاسی در مخاطب می‌شود و هم اینکه هم‌زمان از منظر حقوقی چه در ابعاد داخلی و چه جنبه بین‌الملل کیفری می‌تواند حداقل نو جرم‌انگاری این اقدامات وحشیانه را صرفاً در حد اطلاعات عمومی برای وی به ارمغان آورد. اینجاست که مخاطب با یک تیر دو نشان را می‌زند. این مثال و دیگر مثال‌های فراوان مصداقی و تمثیلی از پتانسیل‌های این رشته خاص است اگر شکل گیرد وجود دارد که در حوزه بحث ما نیست. در حوزه حقوق داخلی (تمامی ابعاد حقوقی) کشورها نیز می‌توان بسیاری از مسائل را در این رشته و قالب سطح تحلیل آن به مطالعه و تحقیق نشست در نیچه سیار از مشکلات می‌تواند حل گردد و حتی می‌توان گفت گسترش مطالعات در با این زمینه می‌تواند در خدمت دولت‌ها و شناسایی نقاط ضعف و قوت آن‌ها یا به‌روزرسانی قوانین کمک به سیاست ارتباط پیدا می‌کنند کمک شایان توجهی از هر حیث که مدنظر است، نماید.

با داشتن حداقل دانش و اطلاعات سیاسی و هم‌زمان آشنایی با قوانین و مقررات به‌عنوان یک رشته خاص و مدون می‌تواند در تربیت دانشمندان، نخبگان و حتی سیاسیون در آینده کمک شایان توجهی به نوع بشریت نماید چه بسا در هاید افراد سیاسی بوده‌اند به قدرت رسیده‌اند ولی از قوانین و مقررات داخلی و بین‌المللی هیچ اطلاعی نداشته‌اند و با مشاوره‌های غلط باعث ضرر و زیان‌های هنگفت مادی و معنوی شده‌اند. که تربیت سیاسیون با حداقل این دانش نوین به‌نوعی کمک به بشریت نیز محسوب می‌شود. در قالب یک مثال ساده برخی از سیاسیون هستند تصمیماتی می‌گیرند که اساساً در تعارض کامل با قوانین داخلی و بین‌المللی است و همین منشأ اعتراض و ناهمگونی در جامعه می‌شود. اکثراً نیز از روی ناآگاهی یا مشاوره‌های غلط است.

علی‌ایحال ما با تقریر کتاب تأملی بر مسئولیت کیفری گروه‌های تروریستی چرایی حمایت از آنان به‌عنوان یک گام عملی و علمی که فتح بابی در (رشته نوین حقوق سیاسی

حوزه گرایش جزای سیاسی) این گام را برداشته شد و استارت کار با حول و قوه الهی و کمک ائمه اطهار (ع) زده شد انشالله به‌دوراز هرگونه غرض‌ورزی هدفمند بانگ‌های صرفاً علمی شاهد گسترش روزافزون این رشته به‌صورت یک تخصصی جدید^۱ در حوزه حقوقی داخلی کشورها و همچنین نظام بین‌الملل باشیم. گسترش و مدون سازی این علم که در مراحل ابتدایی خود است مستلزم مساعدت حداکثری اساتید فن پژوهشگران و صاحب‌نظران است امید است ما را افاضاتشان محروم نکرده و به‌عنوان چراغ راه بر سر راه ما قرار دهند.

به امید گسترش روزافزون توسعه و تحقیق در وادی نوین حقوق سیاسی
آ: نوی توفیق همگی را از خداوند بی همتایم خواهان خواستارم

سیدمحمدرضا موسوی فرد
نگارنده اثر حاضر و ایده پرداز حقوق سیاسی
تابستان سال یکهزار سیصدونود هفت

---

۱. با احترام به نظر افرادی که شاید ادعا کنند این ادعا مسبوق به سابقه است و جدید نیست باید عرض کنیم اشاره صرف به برخی اطلاعات تخصصی متقابل که بار محتوایی از سوی نویسنده به‌درستی درک نشده و صرفاً در راستای رعایت کردن متدهای روش تحقیقی همانند به‌کارگیری اطلاعات میان‌رشته‌ای برای رد یا قبول فرضیه (نتیجتاً باعث شکل‌گیری یک‌رشته جدید نیست) و اینجا مسبوق باسابقه نیست، اینجاست که می‌طلبید محقق و پژوهشگر نوعاً با درک درستی از مبانی نظری و تحلیلی هر دو رشته به معنای واقعی در خدمت فرضیه خود کار علمی را تطبیقی انجام دهد که راهکارهای علمی، عام و فراگیر به‌دوراز غرض‌ورزی بدهد که اصول و مبانی اصلی دو رشته تخصصی مادر نیز زیر سؤال نرود.

پیشگفتار

پروردگارا، ای صاحب روز جزا، ای کسی که همه به تو محتاج‌اند و خود محتاج کسی نیستی، ای کسی که همه عیب دارند و تو عیب آن‌ها را می‌پوشانی و خودت نور مطلق و از هرگز به عیب مبرایی، ای کسی که هستی را خلق کردی و فلسفه‌اش چیزی جز عبودیت و بندگی نیست، ای کسی که از همه مهربان‌تری و نیازی به مهربانی کسی نداری با توکل م اعتماد به این وادی پا می‌گذارم، امید است در هیچ مرحله‌ای مرا به خود وامگذاری.

پس از تجربه نوین بنیادین اسلامی که به حول و قوه الهی مورد توجه جامعه فرهیخته دانشگاهی و حوزوی قرار گرفت، و بابت این نعمت قادر بی‌همتایم را شاکرم، بر آن شدم بر اساس وعده‌هایی که در اعلامیه‌ها، رشته حقوق سیاسی را به معنای واقعی کلمه در نظام حقوقی ایران احیا کنم، برای رسیدن بدین مهم، دست نیاز همکاری علمی را به سوی تمامی اساتید معظم و پژوهشگران بلند می‌کنم امیدوارم به دعوت این حقیر لبیک بگویند و این رشته جدید که جذابیت‌های بسیاری برای جامعه علمی در آینده در بر خواهد داشت به سرمنزل مقصود برسد. از همین تریبون به مخاطبان گرامی قول مساعد می‌دهم بر اساس تمام اندوخته‌های کم علمی که دارم و بدان معتقدم که ادعای بنیان‌گذاری حقوق سیاسی را مطرح کرده‌ام در حد توان و بضاعت خویش برای توسعه کمی و کیفی این رشته با توجه به تخصص‌های اندکی که دارم فروگذار نکنم.

نظر به اینکه نگارنده علاوه بر تحصیلات آکادمیک در رشته حقوق، در رشته علوم سیاسی و روابط نیز تلمذ و شاگردی کرده و درجات مختلف دانشگاهی را با موفقیت به پایان رسانده‌ام، در تمامی قسمت‌های پژوهشی تحصیلات دانشگاهی که داشته‌ام، سعی کرده‌ام موضوعات میان‌رشته‌ای که به نحوی به هر دو حوزه تخصصی‌ام مرتبط است، گزینش نمایم؛ از این رو این امر را به‌عنوان یک سنت و عرف شخصی برای خویش قلمداد کرده و همین امر نیز مهم‌ترین دلیل انتخاب موضوع کتاب حاضر است. البته دلایل مهم دیگری جهت انتخاب موضوع وجود دارد که از آن می‌گذریم.

این بدان معنا نیست که اثر حاضر از هرگونه انتقاد مبرا است، بلکه ما بر این باوریم که در حوزه مطالعات میان‌رشته‌ای بالتبع چون جدید است در ابتدای کار قرار دارد و گام‌های اولیه‌ی آن برداشته می‌شود و هنوز تثبیت نشده و دارای نقایص فراوانی است که جهت رفع آن و سیر مراحل تکاملی نیازمند افاضات داعیان اساتید و پژوهشگران محترم و به عبارت دیگر اهل قلم و علم معرفت می‌باشد، اکنون ما نیز امیدواریم که این عزیزان منت بر سر ما گذاشته و مرحمت فرمایند "صرفاً انتقادات" خود را در مورد اثر حاضر به عنوان یک تحقیق کلاسیک دانشگاهی منعکس نمایند.

مجدداً اکید می‌شود علیرغم نقص‌هایی که وجود دارد و خویش نیز بر آن کاملاً واقفم؛ اما اثر حاضر بتواند با تمام کاستی‌ها مورد توجه پژوهشگران و اهل علم و معرفت قرار گیرد تا با آغازگر مطالعات میان‌رشته‌ای در (رشته حقوق سیاسی گرایش جزای سیاسی) شد، البته در این راه قطعاً موانع جدی وجود خواهد داشت ولی با همت بلند پژوهشگران این امر بی‌سوءنیت و بی‌مان جلوه خواهد نمود. امید است به نوبه هر چند خیلی کم ولی در سرآغاز راه برای مطالعات میان‌رشته‌ای از این دست باز کرده باشیم و توانسته باشیم به صورت ناچیز اطلاعات مفید خدمت مخاطبان گرامی ارائه نماییم. بدون هیچ گونه تردیدی قدم گذاشتن به وادی تحقیق پژوهش در مطالعات میان‌رشته‌ای بدون تردید یکی از سخت‌ترین امور علمی و تحقیقاتی است. چراکه نیازمند احاطه‌ی حداقلی محقق و پژوهشگر بر مؤلفه‌های بنیادین علوم مطالعاتی مشترک در حوزه پژوهش است، اگر چنین وضعیتی وجود نداشته باشد بفرض محال با مشکل مواجه می‌شویم. هم مواجهه نشود، یقیناً نتایج حاصله مورد تردید جدی خواهد بود.

روی دیگر سکه نیز که مصداق دارد این مسئله است که مطالعه و پژوهش‌های میان‌رشته‌ای علاوه بر جذابیت و بدیع بودن به نوعی پرده‌های تاریکی را از علم فارابی ما می‌گشاید. کتاب حاضر نیز با موضوع «مسئولیت کیفری گروههای مجرمانه» و چرایی حمایت از آنان» نیز از این قاعده تبعیت و پیروی می‌نماید. یکی از حوزه‌هایی که در حوزه حقوق کیفری می‌تواند منشأ تحقیقات مشترک علمی فی‌مابین این رشته و دیگر علوم از جمله: علوم سیاسی و روابط بین‌الملل باشد؛ جرائم علیه امنیت ملی و بین‌المللی است که با دقت در نفس جرم به ماهیت سیاسی (قلمرو جزای سیاسی) پی می‌بریم.

بدین منظور ما در این کتاب سعی خواهیم داشت؛ علاوه بر حفظ ماهیت تخصصی و رسالت موضوع که به حوزه حقوق جزا برمی‌گردد و سعی دارد مسئولیت کیفری گروههای تکفیری و حامیان (سیاسی) آنان را بررسی کرده و در بخشی نسبت به در قبال قربانیان اقدامات تروریستی نیز این مسئولیت مورد سنجش قرار گیرد. در کنار آن نگاهی موجز به

تعارضات ایدئولوژیک دینی که مبنای اصلی توجیه‌گر برخی اقدامات تروریستی ست خواهیم داشت و مضاف بر آن وقتی صحبت از حامیان تروریسم می‌شود؛ رابطه سیاسی فی‌مابین کشورهای حامی و تروریسم را به همان رابطه علیت در عنصر مادی تشبیه و فرض می‌نماییم؛ از منظر عقلی و منطقی نیز به قضیه بنگریم وقتی در حوزه

حقوق کیفری بخواهیم جرمی را به شخصی اعم از حقیقی یا حقوقی منتسب نماییم چه به‌عنوان مباشر یا معاون در جرم باید یک رابطه علی و معلولی برسیم که این امر محرز گردد. درنهایت بدین بحث می‌رسیم که عنوان این پژوهش خواسته یا ناخواسته علاوه بر بحث اصلی و عمده آن که حوزه حقوق کیفری است به دیگر علوم ازجمله: فقه اسلامی، روابط بین‌الملل، حقوق بین‌الملل نیز مرتبط بوده و گره‌خورده است. پس با رخصت ببیدن از تمامی اندیشمندان و پژوهشگران اهل قلم و علم معرفت که در حوزه‌های فوق تمام هم‌اطلاعی و بی‌سوادی که متوجه نگارنده اثر حاضر است به این وادی پای می‌گذارند، امیدوارم به سهم خود که هرچند حقیر و غیرقابل بحث است؛ بتوانیم ادبیات موجود را گامی به‌جا و برتر و به‌طور منصفانه از مدیریت و انتشارات مجد (جناب دکتر حسینی نیک) و استعانت از ذات مقدس پروفسور مجنون سازم و این امر میسر نخواهد بود مگر با واجب می‌دانم صمیمانه از مدیریت و انتشارات مجد (جناب دکتر حسینی نیک) و همچنین همکاران ایشان کمال تشکر و امتنان را داشته باشم و به خاطر ارادت قلبی به ایشان و انتشارات وزین مجمع علمی فرهنگی مجد تمام امتیاز کتاب حاضر که به‌نوعی بدایتی بدیع در حوزه بین حقوق و علوم سیاسی است را همچون جرم‌شناسی اسلامی بدان انتشارات معظم واگذار نمایم.

سربلندی همه را از خداوند تعالی خواهان و خواستارم

سیدمحمد رضا میرزاجرد